

KÖHLER, Kitti–MARCSIK, Antónia–ZÁDORI, Péter–BIRO, Gergely–SZENICZEY, Tamás–
FÁBIÁN, Szilvia–SERLEGI, Gábor–MARTON, Tibor–DONOGHUE, Helen D.–HAJDU, Tamás

Possible cases of leprosy from the Late Copper Age (3780–3650 cal BC) in Hungary

<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0185966>

Kivonat

Az Abony-Turjányos dűlő lelőhelyen elvégzett régészeti feltáráson az MTA BTK Régészeti Intézetének kutatói egy, a késő rézkor kezdetén (Kr. e. 3780–3650) használt település közel 400 objektumát tárták fel. A település gödreiből összesen 48 emberi maradvány került elő, köztük a korszakban széles körben elterjedt temetkezési rítusnak megfelelően eltemetett és a gödrökbe bedobott egyének is (*1. kép*). A maradványok közötti rétegek arra utalnak, hogy a holttestek nem egy időpontban kerültek a gödrökbe.

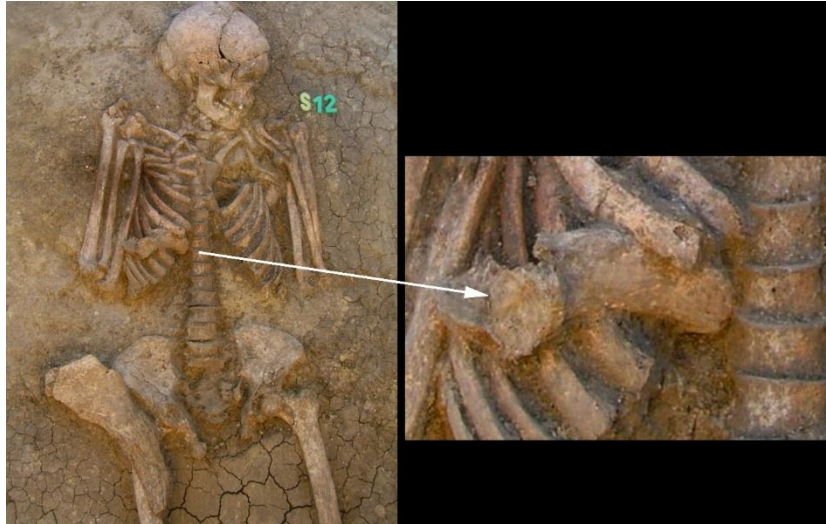
1. kép. Az egyik gödörbe bedobott fiatal férfi a hátán feküdt (257. objektum S20)

A régészeti feltárás és az azt követő embertani elemzés során kiderült, hogy a nagyszámú gyógyult sérülés mellett a leletanyagban több esetben felfedezhetők a halál bekövetkezésekor elszenvedett (*perimortem*) sérülések nyomai. Az egyik esetben egy emberi (2. kép), egy másik esetben állatcsontot (3. kép) szúrtak az egyének testébe. Két másik személynél a testek után a gödörbe dobott kő okozott *perimortem* töréseket.

2. kép. a: Emberi szárkapocs-csonttal leszúrt nő (263.obj. S22); b: a 12. hátsigolya testébe fúródott emberi csont

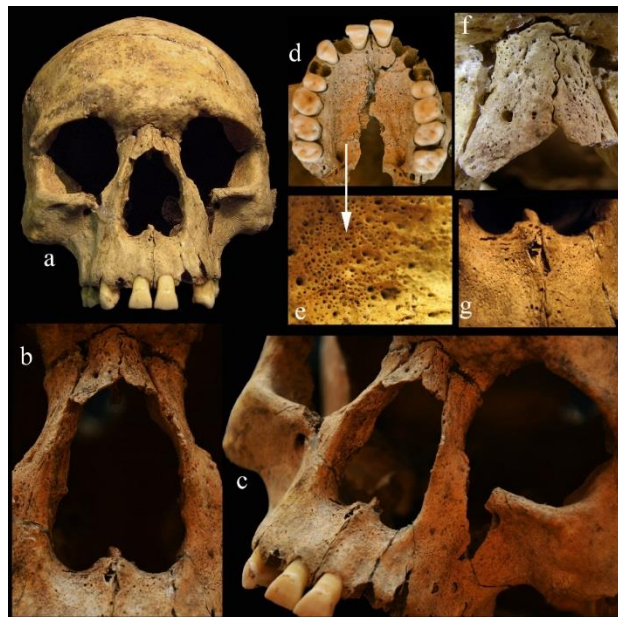
KÖHLER ET AL. 2017, S7 Fig, S8 Fig

3. kép. Állatcsonttal leszúrt nő maradványai (257. obj. S12)

KÖHLER ET AL. 2017, S6 FigS6

Az abonyi rézkori népességben az újszülöttek rendkívül magas száma és a fertőzésre utaló csontelváltozások (pl.: az agyhártya- és a csonthártyagyulladás) magas előfordulási gyakorisága egyértelműen jelezte a közösség nehéz életkörülményeit és a fertőzések elterjedtségét. Egy ember esetében az arckoponyán és az alsó végtagokon jelentkező ritka csonttani tünetegyüttes a lepra fertőzés jelenlétére utal (4. kép). További négy személy maradványain is ugyanennek a betegségnek a valószínűsíthető jelei mutatkoztak, azonban esetükben a kevésbé egyértelmű elváltozások miatt más fertőzések sem zárhatók ki kórokként.

4. kép. Leprára utaló tipikus csonttani tünetek — a–c: porozitás, d–e: gyulladás- és csontfelszívódás nyomai, f–g: az arckoponyán (257. obj. S20)

KÖHLER ET AL. 2017, Fig. 4

A lepra (Hansen megbetegedés) egy krónikus fertőzés, kórokozója a *Mycobacterium leprae*, valamint Mexikóban és a Karibi-térségben a mindössze 2008-ban felfedezett *M. lepromatosis* baktérium. A lepra kialakulásával kapcsolatban több elképzelés ismert. A klasszikus elmélet szerint a betegség Ázsiában jelent meg, és Nagy Sándor katonái hurcolták be a Mediterráneumba. A kórokozó örökítő anyagát vizsgáló kutatási eredmények ugyanakkor ezzel ellentétes utat valószínűsítene. Ez utóbbi elképzelést támasztja alá az abonyi eset is, amely a jelenlegi ismeretek alapján a világ legkorábbi ismert lepra fertőzés esete, mely mintegy ezer évvel korábbi az eddig legkorábbinak vélt bronzkori anatóliai előfordulásnál.